

A bírálóbizottság értékelése

Pető Andrea a társadalmi nemekre érzékeny történetírás hazai elfogadtatásában kiemelkedő szerepet játszó történész, aki itthon és nemzetközileg is egyaránt elismert kutató. Doktori értekezése egy női vádlott 1945-ös népbíróági perére koncentrál, és a per alapját képező 1944. októberi eseményt állítja a középpontba. Így a nyilas hatalomátvétel és diktatúra lett az időtere annak a vizsgálódásnak, amely több szálon keresi a választ arra a kérdésre, hogyan alakult ki a háborús bűnökkel kapcsolatos megosztott emlékezet a magyar társadalomban. A történet áthúzódik a háborút követő átmeneti időszakra is, mivel az események rekonstruálásának egyik pillérét az ekkor zajló népbíróági tárgyalás adja. Mindeközben a szerző a népbíróági tárgyalás kapcsán megismertet egyfelől a nők társadalmi pozícióinak változásával a 20. század közepén, másfelől pedig az emlékezet szerepével a traumatikus történelmi események feldolgozása során. Az évtizedes kutatómunka eredményeként hatalmas a dolgozat forrásbázisa, a levéltári forrásokon túl a korabeli sajtó, a túlélők és leszármazottaik visszaemlékezési, valamint impozáns nemzetközi szakirodalom gazdagítja a munkát.

A disszertáció több szempontból is jelentős új eredményeket hozott:

1. Mesteri módon dolgozta fel a centrális helyet elfoglaló bírósági ügyet.
2. A politikával átszőtt népbíróóságok működését teljesen újszerű aspektusba helyezte azáltal, hogy egyrészt a női elkövetők nézőpontjából dolgozta fel működésüket, másrészt hogy a népbíróóságok „érzelempolitikájának” funkcióját értelmezte. Felvetette a népbíróóságoknak a holokausz feldolgozásában, a hazatért túlélők, a kifosztottak és megalázottak érzelmi kompenzációjában megragadható, az elmondhatóságot és az emocionális enyhülést szolgáló rendeltetését.
3. Meggyőzően ábrázolja, hogy a „láthatatlan elkövetők” egyik forrását jelentő, a hagyományos társadalmi szerepekből kitörni szándékozó nők hogyan, miért jutnak el a szélsőjobb oldali mozgalmakhoz, miért jellemzi őket az átlag feletti politikai aktivitás.
4. A bizottság szintén jelentős új eredménynek tekinti az egész munkán keresztülívelő emlékezet különféle dimenzióinak elemzését. Ez érinti az egyéni és kollektív emlékezet alakulását, a jogi, politikai és az erkölcsi emlékezet találkozását és konfliktusait, az emlékezetnek a megbocsátásban és a bosszúban játszott szerepét, az emlékezet viszonyát a felejtéshez és az elhallgatáshoz.

A bizottság javasolja újragondolását annak a kérdésnek, hogy miként függ össze az államforma, a számonkérés és a társadalmi igazságérzet.

A bizottság ajánlja a disszertáció könyvként történő megjelentetését, és egyben felveti, hogy a megjelenő műben érdemes lenne összevetni a baloldali szociáldemokrata pártban tevékenykedő nők politikai jelenlétét a szélsőjobb oldallalhoz kötődő nőkével.

A bizottság szerint a jelölt jelentős eredeti tudományos eredménnyel gyarapította a történettudományt, ezért javasolja számára az MTA doktora cím megítélését.